

Someren Lieropsedijk

Inventariserend archeologisch veldonderzoek
Karterende fase

Drs. B. de Groot

December 2005
BAAC - rapport 05.342

BAAC bv

Bouwhistorie
Archeologie
Architectuurhistorie

Someren Lieropsedijk

Inventariserend archeologisch veldonderzoek
Karterende fase

Drs. B. de Groot

December 2005
BAAC - rapport 05.342

Bouwhistorie
Archeologie
Architectuurhistorie
Cultuurhistorie

BAAC bv

Colofon

ISBN: 90-5985-430-6

Auteur: drs. B. de Groot

Redactie: drs. J.S. Krist, dr.ir. L.A. Tebbens

Veldwerk: drs. B. de Groot

Vondstdeterminatie: n.v.t.

Kartografie: J. Heersink

Reproductie: ing. R.E. Koster

Copyright: Vestalin Vastgoed / BAAC bv

Gecontroleerd	dr.ir. L.A. Tebbens		13/12/05
Geautoriseerd (senior archeoloog)	drs. J.S. Krist		13/12/05

Niets uit deze uitgave mag worden veeleelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Vestalin Vastgoed en/of BAAC bv te Deventer.

BAAC bv

Onderzoeks- en adviesbureau voor Bouwhistorie, Archeologie, Architectuur- en Cultuurhistorie

Graaf van Solmsweg 103
5222 BS 's-Hertogenbosch
Tel.: (073) 61 36 219
Fax: (073) 61 49 877
E-mail: denbosch@baac.nl

Postbus 2015
7420 AA Deventer
Tel.: (0570) 67 00 55
Fax: (0570) 61 84 30
E-mail: deventer@baac.nl

Administratieve gegevens

Onderzoekgegevens:

Datum : december, 2005

Uitvoerder : Onderzoeks- en adviesbureau BAAC bv

BAAC-rapport : 05.342

Beheer documentatie : BAAC bv te Deventer

Opdrachtgever : Vestalin Vastgoed bv

Contactpersoon : dhr. B. Kessels

Bevoegd gezag : gemeente Someren, provincie Noord-Brabant

Onderzoeksnummer (Archis) : 15003

Meldingsnummer (Archis) : 12590

Locatiegegevens:

Gemeente : Someren

Plaats : Someren

Toponiem : Someren, Lieropsedijk

Kadastrale gegevens : Someren sectie M nr. 707

Kaartblad : 51C

RD-coördinaten (x,y) : 176583, 378097 (NO)
176513, 378066 (NW)
176616, 378025 (ZO)
176543, 377997 (ZW)

Inhoud

Administratieve gegevens

1	Inleiding	3
1.1	Onderzoekskader	3
1.2	Ligging van het gebied	4
2	Werkwijze	5
2.1	Bureauonderzoek	5
2.2	Inventariserend veldonderzoek	5
3	Resultaten bureauonderzoek	7
3.1	Geologie en geomorfologie	7
3.2	Bodem	7
3.3	Bekende archeologische waarden	8
3.4	Archeologische verwachting	9
4	Resultaten veldonderzoek	10
4.1	Inleiding	10
4.2	Resultaten boringen	10
4.3	Archeologische interpretatie	10
5	Conclusies en aanbevelingen	11
5.1	Conclusies veldonderzoek	11
5.2	Aanbevelingen	11
6	Literatuur en kaarten	13

Bijlagen

Bijlage 1: IKAW

Bijlage 2: Boorpuntenkaart

Bijlage 3: Boorstaten

Bijlage 4: Begrippenlijst

Bijlage 5: Overzichtstabel geologische en archeologische perioden

1 Inleiding

1.1 Onderzoekskader

In opdracht van Vestalin Vastgoed heeft het onderzoeks- en adviesbureau voor Bouwhistorie, Archeologie, Architectuurhistorie en Cultuurhistorie (BAAC bv) een inventariserend veldonderzoek uitgevoerd aan de noordwestkant van de bebouwde kom van Someren aan de Lieropsedijk, tussen de huisnummers 37 en 43. Op deze locatie zal nieuwbouw met onderkeldering plaatsvinden. De ontgravingsdiepte bedraagt 3,5 tot 4 meter beneden maaiveld. Als gevolg van deze bodemingrepen bestaat er een gerede kans dat archeologische waarden verstoord of vernietigd zullen worden.

Het doel van dit inventariserend veldonderzoek is het toetsen van het archeologische verwachtingsmodel door een inventarisatie te maken van eventuele archeologische resten in het plangebied.

Om de doelstelling te realiseren dient op de volgende onderzoeksvragen een antwoord te worden gegeven (Nales 2005):

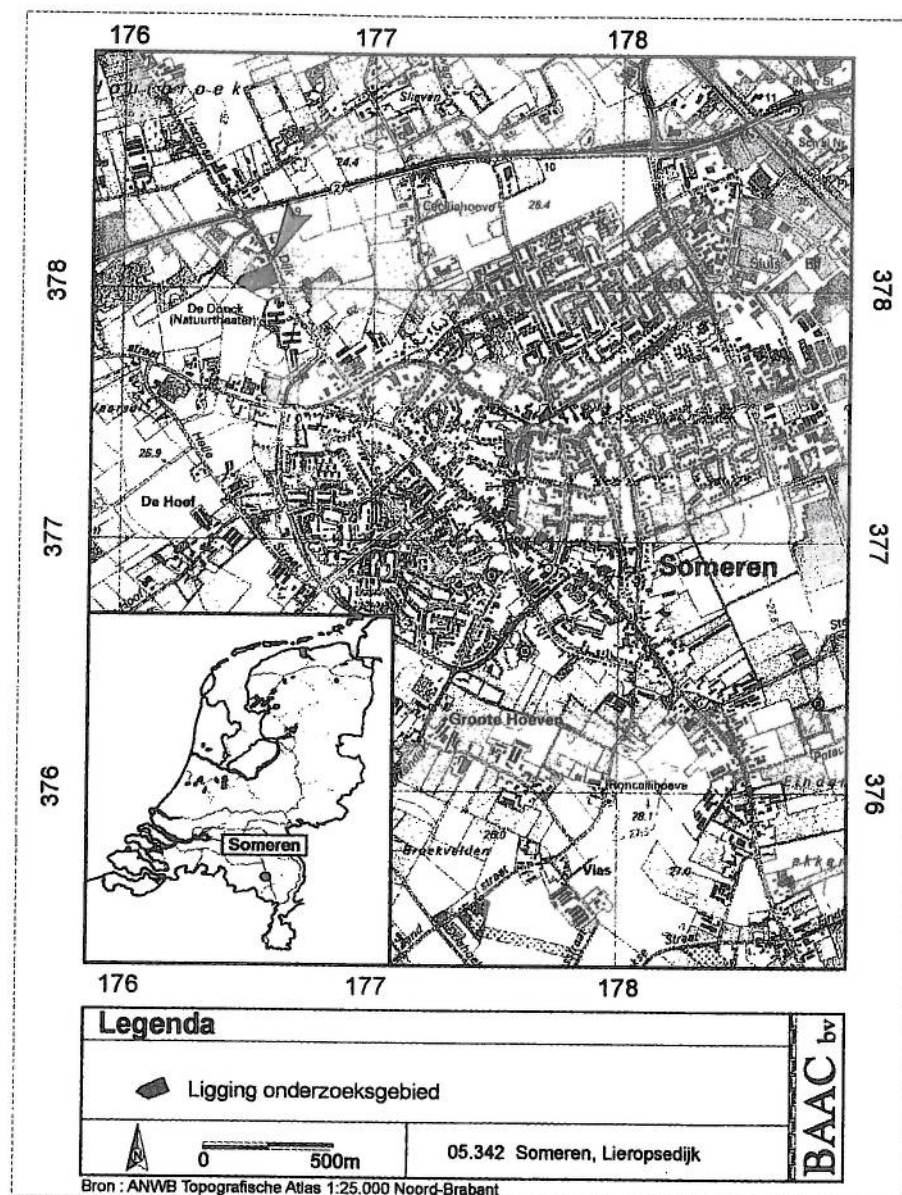
- Wat is de opbouw en gaafheid van het bodemprofiel?
- Zijn er aanwijzingen voor de aanwezigheid van de Laag van Usselo?
- Zijn er aanwijzingen voor een archeologische vindplaats in het plangebied?
- Wat is de aard, datering en fysieke kwaliteit van eventueel aangetroffen vindplaats(en)?
- Op welke diepte liggen eventueel aangetroffen archeologische resten?

Het onderzoek is gesplitst in twee delen, te weten een bureauonderzoek en een inventariserend veldonderzoek. Het doel van het bureauonderzoek is met behulp van bestaande bronnen een specifiek verwachtingsmodel voor het onderzoeksgebied op te stellen. Bij het inventariserend veldonderzoek is dit model getoetst en zo nodig bijgesteld. In dit rapport zijn de resultaten van het onderzoek beschreven. Op basis van deze resultaten worden aanbevelingen gedaan over de eventueel noodzakelijke bescherming van het gebied of mogelijk vervolgonderzoek. Voor een begrippenlijst en een overzicht van de geologische en archeologische perioden wordt verwezen naar Bijlagen 4 en 5.

Het veldwerk voor dit onderzoek heeft plaatsgevonden in december 2005. Het onderzoek is uitgevoerd conform het handboek Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA; Voorbereidingscommissie Kwaliteitszorg Archeologie 2005).

1.2 Ligging van het gebied

Het terrein ligt in het buitengebied aan de noordwestkant van Someren. Het ligt aan de Lieropsedijk, tussen de huisnummers 37 en 41. Het terrein is 6000 m² groot en is op dit moment in gebruik als grasland. In figuur 1 is de ligging van het terrein weergegeven.

Figuur 1.1 Ligging van de onderzoekslocatie

2 Werkwijze

2.1 Bureauonderzoek

Tijdens het bureauonderzoek is met behulp van bestaande bronnen een specifiek archeologisch verwachtingsmodel voor het onderzoeksgebied opgesteld. Hierbij zijn onder andere de bodemkaart, de geomorfologische kaart en de geologische overzichtskaart geraadpleegd. Tevens zijn gedurende het bureauonderzoek de bekende archeologische waarden in of rond het onderzoeksgebied geïnventariseerd. Bij de inventarisatie van de archeologische waarden is gebruik gemaakt van gegevens uit de Cultuurhistorische Waardenkaart van Noord-Brabant, het Centraal Archeologisch Archief (CAA) en het Centraal Monumenten Archief (CMA) van de Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek (ROB). Hierbij is het Archeologisch Informatie Systeem (ARCHIS) gebruikt. Daarnaast is zowel de Grote Historische Atlas van Nederland (Wolters-Noordhoff 1990) als de Indicatieve Kaart Archeologische Waarden (IKAW) van de ROB geraadpleegd. Tenslotte is relevante achtergrondliteratuur bestudeerd met betrekking tot de geologie, de geomorfologie en de bodemopbouw.

2.2 Inventariserend veldonderzoek

Bij het inventariserend veldonderzoek wordt het opgestelde verwachtingsmodel getoetst. Hierbij is gebruik gemaakt van een boorkartering, omdat oudere laagpakketten niet meer aan het oppervlak liggen waardoor archeologische indicatoren aan het oog onttrokken kunnen zijn. Archeologische indicatoren kunnen aanwijzingen zijn voor de aanwezigheid, ter plaatse of in de nabijheid, van een archeologische vindplaats. Deze indicatoren kunnen bestaan uit bijvoorbeeld aardewerk, fosfaatvlekken, huttenleem, vuursteen, metaal, houtskool en al dan niet verbrand bot. Ook geeft het booronderzoek informatie over het intact zijn van de bodem en daarmee informatie over de gaafheid van een eventuele archeologische vindplaats. Aangezien er in het onderzoeksgebied een esdek aanwezig is kunnen eventuele archeologische indicatoren onder dit esdek goed bewaard zijn gebleven.

Er is gebruik gemaakt van een megaboor met een diameter van 20 cm, waarbij de bodemkundige (De Bakker en Schelling 1989) en lithologische (NEN 5104) gesteldheid van de grond is beschreven. Grondmonsters uit relevante bodemlagen zijn met behulp van een zeef met een maaswijdte van 4 mm onderzocht op de aanwezigheid van archeologische indicatoren.

Vanwege de mogelijke aanwezigheid van de Laag van Usselo, een oude begraven bodem uit het Allerød (ca. 13.000 tot 12.000 jaar geleden) en de relatief grote diepte van verstoring zijn de boringen tot diep (minimaal 1 meter) in de C-horizont doorgezet.

Tijdens het veldonderzoek zijn er 6 boringen verricht. Er is getracht de spreiding van de boringen zo groot mogelijk te laten zijn. Er is geboord aan de hand van twee boorraaien met een onderlinge afstand van 40 m. Op de raaien is om de 30 m een boring verricht.

De locaties (x, y) van de boringen zijn ingemeten met behulp van een meetlint. De hoogteligging van het maaiveld ten opzichte van NAP ter plekke van de boringen is

bepaald met behulp van een waterpasinstrument en het dichtstbijzijnde NAP-punt van de Adviesdienst Geo-informatie en ICT (AGI) van Rijkswaterstaat.

3 Resultaten bureauonderzoek

3.1 Geologie en geomorfologie

In de volgende paragraaf wordt de ontstaansgeschiedenis van het landschap beschreven. De reconstructie van het (pre-)historische landschap kan veel zeggen over de bewoning en het landgebruik door de mens.

Het onderzoeksgebied is gelegen in een dekzandgebied (Berendsen 2000). Het dekzand is door de wind afgezet in de vorm van een dek en/of ruggen. Het dekzand is kalkloos, fijnkorrelig (150-210 μm) en arm aan grind. Het wordt gerekend tot de Formatie van Boxtel (De Mulder *et al.* 2003). Het reliëf van het dekzandlandschap wordt gekenmerkt door vlakke, afvoerloze depressies, afgewisseld met langgerekte ruggen en dekzandkopjes. Plaatselijk komen smalle stroken beekafzettingen voor. De kleiige en zandige afzettingen van deze beken behoren eveneens tot de Formatie van Boxtel en worden gerekend tot het laagpakket van Singraven (De Mulder *et al.* 2003).

Het gebied ligt volgens de Geomorfologische Kaart van Nederland (Ten Cate 1977) op een dekzandvlakte langs een dalvormige laagte zonder veen.

3.2 Bodem

Volgens de Bodemkaart van Nederland (Stiboka 1981) komen er in het gebied hoge zwarte enkeerdgronden voor..

Hoge zwarte enkeerdgronden

Enkeerdgronden zijn gronden met een niet vergraven, humushoudende bovengrond die dikker is dan 50 cm. Deze bovengrond wordt doorgaans ook wel 'esdek' genoemd. Een esdek is ontstaan door het eeuwenlang opbrengen van potstalmest op de akker. Deze mest bestond uit plaggen die in de stal werden gelegd om de uitwerpselen van het gestalde vee op te vangen. De plaggen werden met de uitwerpselen als mest op de akker gebracht. Op deze wijze konden er op een akkercomplex op zandgrond gedurende eeuwen jaarlijks opnieuw gewassen verbouwd worden zonder dat de bodem uitgeput raakte.

De vorming van een esdek kan teruggaan tot de 11^e eeuw, maar esdekken stammen meestal uit de 13^e eeuw of later. Bestond het stalstrooisel uit bosstrooisel of grasplaggen dan ontstond een bruin esdek. Zwarte enkeerdgronden wijzen op een gebruik van heideplaggen. Op deze wijze kon het land rond het akkercomplex gedeeltelijk ontgrond raken, terwijl de akkergrond tot ruim een meter opgehoogd kon worden. Vaak werd het huisafval ook vermengd met de plaggen. Hierdoor wordt in esdekken vaak gefragmenteerd aardewerk aangetroffen, ook wel 'mestaardewerk' genoemd.

In gebieden met esdekken dient rekening te worden gehouden met een rijk bodemarchief. Aangezien het oorspronkelijke oppervlak vanaf de Volle-Middeleeuwen is opgehoogd zijn de eventueel aanwezige archeologische resten uit de perioden van vóór de Late-Middeleeuwen meestal goed bewaard gebleven.

Een karakteristiek bodemprofiel van een hoge zwarte enkeerdgrond ziet er als volgt uit:

Tabel 3.1: Profielbeschrijving kaarteenheden zEZ21 (naar Stiboka 1981 en De Bakker en Schelling 1989).

Horizont	Bodemlaag	Diepte in cm	Omschrijving
Aap	Cultuurdek	0-30	Donker grijsbruin, matig humeus, sterk lemig fijn zand
Aa		30-50	Donker grijsbruin, matig humusarm, sterk lemig fijn zand
Eb	Oude podzolbodem	50-65	Grijs/donkergrijs, humusarm fijn zand
Bb		65-80	Donker roodbruin, matig humusarm, sterk lemig fijn zand
BCb		80-100	Geelbruin, zeer humusarm, sterk lemig fijn zand
C	Dekzand	>100	licht geelbruin, iets roestig, zeer sterk lemig fijn zand

Dit profiel heeft tussen de A- en C-horizont nog een duidelijk begraven E- en B-horizont. Deze horizonten zijn het restant van een oudere podzolbodem die oorspronkelijk aan het oppervlak heeft gelegen. De dikte van deze E- en B-horizont kan fluctueren; soms zijn deze horizonten zelfs afwezig. In dat geval is er waarschijnlijk door bijvoorbeeld landbewerking in het verleden homogenisatie opgetreden, waardoor vondsten en sporen in de top van de begraven bodem kunnen zijn verploegd.

3.3 Bekende archeologische waarden

Tijdens het bureauonderzoek zijn de archeologische vondstmeldingen in en rond het onderzoeksgebied geïnventariseerd met behulp van het ARCHIS II - gegevensbestand van de Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek (ROB).

Volgens de Indicatieve Kaart voor Archeologische Waarden en de Cultuurhistorische Atlas van Noord-Brabant geldt voor de onderzoekslocatie een middelgrote tot grote kans op het aantreffen van archeologie. Binnen een straal van 500 meter rondom het onderzoeksgebied zijn enkele archeologische waarnemingen en twee terreinen van archeologische waarde bekend.

Monumenten

Het terrein van hoge archeologische waarde (Archis-monumentnr. 2917, CMA-code 51H-019) betreft een terrein met resten van kasteel "De Donk" en ligt op 300 m afstand ten zuidwesten van de onderzoekslocatie. De resten dateren uit de Late-Middeleeuwen en de Nieuwe Tijd. Een deel van het monument is wettelijk beschermd (Archis-monumentnr. 1363, CMA-code 51H-003). Dit monument betreft de zware funderingen van het kasteel. Op deze twee terreinen zijn enkele archeologische waarnemingen bekend:

Waarnemingsnr. 52136 - Fragmenten aardewerk, muurrestanten, een uitbraaksleuf en een gracht uit de Nieuwe Tijd – A.

Waarnemingsnr. 33997 – Fragmenten laat-middeleeuws aardewerk en baksteen uit de Late-Middeleeuwen – B.

Het kadastrale minuutplan uit 1832 (De Woonomgeving, 2005) laat zien dat er in 1832 geen bebouwing op de onderzoekslocatie aanwezig was.

3.4 Archeologische verwachting

De combinatie van een hoger gelegen dekzandvlakte in het onderzoeksgebied naast een dalvormige laagte geeft aan dat het terrein mogelijk een geschikte plek is geweest voor vestiging door de mens. Dekzandvlaktes en dekzandruggen die relatief hoog en droog liggen zijn bij uitstek plekken waar archeologische vondsten en grondsporen kunnen worden verwacht.

Op basis van de geologische opbouw kunnen vondsten en sporen vanaf het Laat-Paleolithicum worden aangetroffen. Bij aanwezigheid van een intact esdek kunnen vondsten en sporen uit de periode Laat-Paleolithicum tot de Vroege-Middeleeuwen worden verwacht in de basis van het esdek of in de top van een daaronder 'begraven' bodemprofiel. Bij aanwezigheid van de Laag van Usselo kunnen vuursteenvondsten worden aangetroffen in de basis van het erboven liggende dekzand en in de Laag van Usselo zelf.

Vanwege de ligging van de onderzoekslocatie dichtbij de fundamenten van een kasteel geldt voor het terrein een hoge specifieke verwachting om vondsten en sporen uit de Late-Middeleeuwen aan te treffen.

4 Resultaten veldonderzoek

4.1 Inleiding

Het terrein helt licht af naar het westen toe. Het hoogste punt ligt op 24,64 m +NAP, het laagste punt heeft een hoogte van 24,12 m +NAP. Het valt op dat het maaiveld naar het oosten toe ook buiten het gebied, aan de overzijde van de Lieropsedijk, blijft oplopen. Hier lijkt een lage dekzandrug te liggen.

Het oostelijk deel van de onderzoekslocatie, tot ca. 40 m vanaf de perceelsscheiding, is in het verleden bebouwd geweest volgens de eigenaar van het terrein. De funderingsdiepte van het gebouw is niet bekend.

4.2 Resultaten boringen

Geologie

In alle boringen is goed gesorteerd, goed afgerond, matig fijn zand aangetroffen. Het betreft dekzand. Ook is in het lager gelegen westelijke deel van het terrein een 20 cm dikke kleilaag aangetroffen op 80 cm diepte. De kleilaag lijkt in boring 6 te zijn aangeploegd.

Het terrein ligt op de flank van een lage dekzandrug. De kleilaag is in het verleden waarschijnlijk afgezet door een nabij gelegen beek.

Ondanks het boren tot 2 m diep is de Laag van Usselo niet aangetroffen.

Bodem

In alle boringen is een 70 cm dik, niet-intact esdek (Aap-horizont) op het onveranderde moedermateriaal (C-horizont) aangetroffen. Het esdek bevat recent bouw materiaal, is vlekkelig en niet homogeen wat textuur en structuur betreft.

Het oorspronkelijk bodemprofiel (hoge zwarte enkeerdgrond) is geheel verstoord. De verstoring reikt 70 cm diepte.

Archeologische indicatoren

Er zijn geen archeologische indicatoren aangetroffen.

4.3 Archeologische interpretatie

Het gebied ligt niet op een uitgesproken dekzandrug. De aanwezigheid van de kleilaag doet vermoeden dat het gebied in het verleden vochtig en drassig is geweest. Hierdoor moet de archeologische verwachting naar beneden worden bijgesteld tot laag.

De oorspronkelijke bodem is geheel verstoord. De verstoring reikt tot 70 cm diepte. Dit is mogelijk het gevolg van diepploegen van het terrein vanwege de aanwezige kleilaag. Verder heeft op het oostelijk deel (boring 1) een huis gestaan. De kans op het aantreffen van archeologische resten in een nog intacte context wordt daarom klein geacht.

Ook is de Laag van Usselo niet aangetroffen, dus ook op een dieper niveau worden geen archeologische resten meer verwacht.

5 Conclusies en aanbevelingen

5.1 Conclusies veldonderzoek

Tijdens het bureauonderzoek is met behulp van bestaande bronnen een specifiek verwachtingsmodel voor de onderzoekslocatie opgesteld. Bij het inventariserend veldonderzoek is dit model getoetst en zo nodig bijgesteld. Hieronder volgen de conclusies van het veldonderzoek en de beantwoording van de onderzoeksvragen uit de inleiding.

- *Wat is de opbouw en gaafheid van het bodemprofiel?*
De bodem bestaat uit dekzand. Het terrein ligt op de flank van een lage dekzandrug.
De bodem bestaat uit een 70 cm dik niet-intact esdek op dekzand. In het westelijk deel van het terrein (boringen 3 en 6) is onder het esdek, op het 'schone' dekzand een 20 cm dikke kleilaag aangetroffen.
- *Zijn er aanwijzingen voor de aanwezigheid van de Laag van Usselo?*
Nee, de Laag van Usselo is niet aangetroffen.
- *Zijn er aanwijzingen voor een archeologische vindplaats in het plangebied?*
Het terrein ligt niet op een uitgesproken dekzandrug en is vermoedelijk in het verleden drassig geweest. De archeologische verwachting wordt daarom naar beneden bijgesteld en laag ingeschat.
Er zijn geen archeologische indicatoren aangetroffen. Verder is de bodem verstoord tot onder het niveau waarop eventuele archeologische resten worden verwacht. De kans op het aantreffen van archeologische resten wordt klein geacht. Ook is de Laag van Usselo niet aangetroffen, dus ook op een dieper niveau worden geen archeologische resten meer verwacht.
Overige onderzoeksvragen zijn hierdoor niet meer van toepassing.

5.2 Aanbevelingen

Op basis van de conclusies van het veldonderzoek acht BAAC bv een vervolgonderzoek niet noodzakelijk.

Bovenstaand advies vormt een zogenaamd selectie-advies. Met nadruk willen wij er op attenderen dat dit selectie-advies nog niet betekent dat er al bodemverstorende activiteiten of daarop voorbereidende activiteiten kunnen worden ondernomen. Het selectie-advies dient namelijk eerst beoordeeld te worden door het bevoegd gezag (een senior archeoloog in dienst van of ingehuurd door de gemeente). Deze beoordeling, die leidt tot een selectiebesluit, kan vanwege de grote hoeveelheid rapporten bij gemeenten en provincies enkele weken duren.

Hoewel getracht is een zo gefundeerd mogelijk advies te geven op grond van de gebruikte onderzoeksmethoden, kan de aanwezigheid van archeologische resten in de ondergrond nooit volledig worden uitgesloten. BAAC bv wil er daarom op wijzen dat men bij bodem verstorende activiteiten alert dient te zijn op de aanwezigheid van

archeologische waarden. Bij het aantreffen van deze waarden dient hiervan melding te worden gemaakt conform artikel 47 van de Monumentenwet 1988.

6 Literatuur en kaarten

Literatuur

Berendsen, H.J.A., 2000, *Landschappelijk Nederland*. Van Gorcum, Assen, 2^e druk, 220p.

De Bakker en Schelling, 1989, *Systeem van bodemclassificatie voor Nederland*, Staring Centrum, Wageningen.

Mulder, E.F.J. De, M.C. Geluk, I.L. Ritsema, W.E. Westerhoff en T.E. Wong, 2003, *De ondergrond van Nederland*. Wolters-Noordhoff bv, Houten, 379p.

Nales, T., 2005. Onderzoeksvoorstel Someren Lieropsedijk. BAAC, Deventer.

Stiboka, 1981, *Toelichtingen bij de Bodemkaart van Nederland 1:50.000, toelichting bij kaartblad 51 Oost Eindhoven*. Stiboka, Wageningen.

Vorbereidingscommissie Kwaliteitszorg Archeologie, 2005, *Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie versie 2.2. Eindrapport van de Vorbereidingscommissie Kwaliteitszorg Archeologie*, Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen, Den Haag.

Geraadpleegde kaarten

Stiboka, 1981, *Bodemkaart van Nederland 1:50.000, toelichting bij kaartblad 51 Oost Eindhoven*. Stiboka, Wageningen.

Ten Cate, J.A.M., 1977, *Toelichtingen bij de Geomorfologische Kaart van Nederland 1:50.000, kaartblad 51 Eindhoven*. Stiboka, Wageningen.

Wolters-Noordhoff Atlasprodukties, 1990. *Grote Historische Atlas van Nederland schaal 1:50.000, 3 Zuid-Nederland 1838-1857*. Wolters-Noordhoff Atlasprodukties, Groningen, 1^e druk.

Wolters-Noordhoff Atlasprodukties, 1998, *Grote Provincie Atlas 1:25.000, Noord-Brabant*. Wolters-Noordhoff Atlasprodukties, Groningen, 2 editie.

Woonomgeving De, 2005. *Kadastrale kaart 1832*, geraadpleegd op internet in december 2005: www.dewoonomgeving.nl

Bijlage 1

IKAW

cHn23

ZEZ

45888

30378

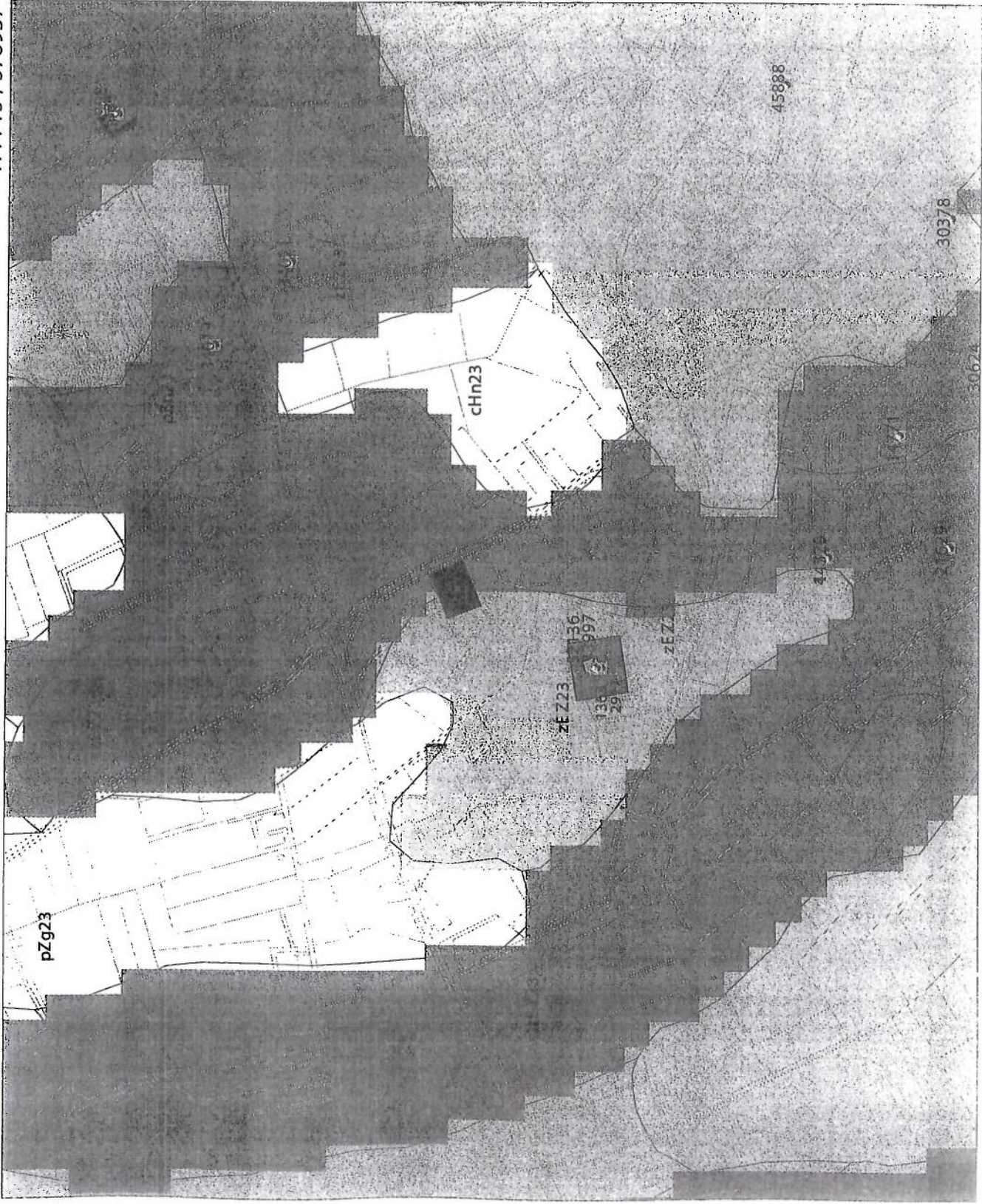
39624

$\mathbf{z}$

ROB
Archisil

0 500 m

onderzoeksgebied

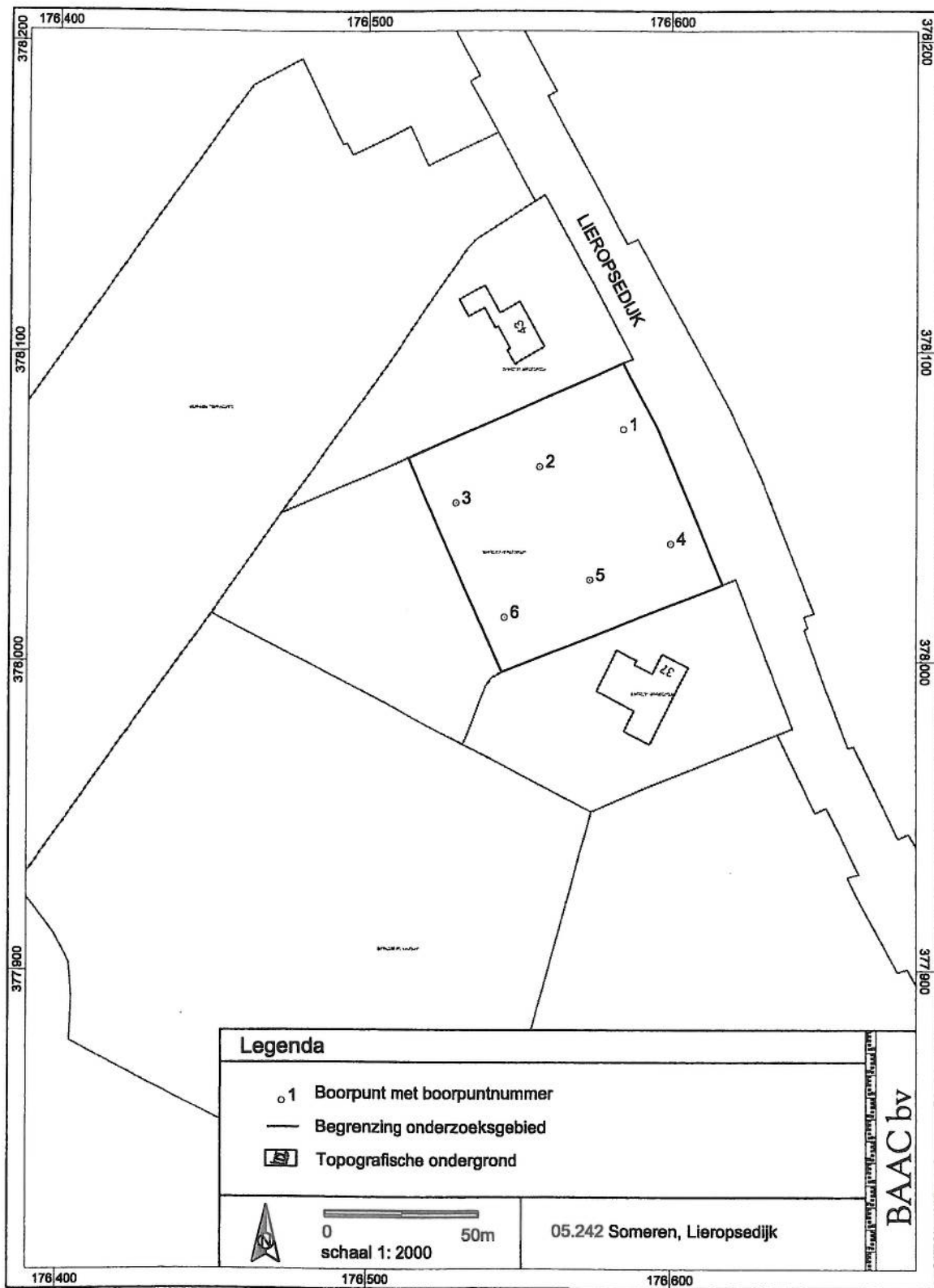

Bijlage 2

Boorpuntenkaart

Bijlage 2: Boorpuntenkaart

Bijlage 3
Boorstaten

Boorstaten en overzicht gebruikte afkortingen in de boorstaten

Textuurindeling (NEN 5104)

Hoofdnaam	Toevoeging	Gradiënt toevoeging
G = grind	g = grindig	1 = zwak
Z = zand	z = zandig	2 = matig
L = leem	s = siltig	3 = sterk
K = klei	k = kleilig	4 = uiterst
V = veen	h = humeus	
	m = mineraalarm	

Archeologische indicatoren: Afkortingen in de kolom 'bijzonderheden':

hk = houtskool	geroerd: verploegde of verstoorde bodem
hl = leem (verbrand)	veraard: geoxideerd humeus materiaal
b = bot	znd: zand(ig)
aw = aardewerk	gr: grind(ig)
vs = vuursteen	roest: roestig/ ijzerhoudend
bk = baksteen (al dan niet recent)	sg: slecht gesorteerd materiaal
fos = fosfaat	mg: matig gesorteerd materiaal
	st: steentjes
	fe-c: ijzerconcreties
	v(ondst)x: een als vondst meegenomen archeologische indicator (x is een nummer)
Gradiënt	verpl: "verploegd"
1 = geen	sch: schelpen
2 = matig	bijm: bijmenging
3 = veel	org resten: organische resten
	Mn: Mangaan(-concreties)
	spi: spikkel
	zfs: opvallend fijn zand
	schoon: geen bodemvorming/vlekken
	rec: recent

Overige afkortingen:

plr = plantenresten (r = riet, h = hout)
o/r = oxidatie/reductie
Ca = calcium (kalkgehalte: 0 = afwezig, 1 = hoorbaar, 2 = hoorbaar/zichtbaar bruisen)
Fe = ijzer (0 = afwezig, 1 = ijzerhoudend, 2 = sterk ijzerhoudend)
Gw = grondwater (GLG/ GHG = gemiddeld laagste/gemiddeld hoogste grondwaterstand)
Horz. = bodemhorizont (volgens De Bakker en Schelling, 1989)

boorpuntnummer		1		datum			12-7-2005			rapporteur			B. de Groot				
x-coördinaat		176584		hoogte maaiveld (m t.o.v. NAP)			24,64			boorsysteem		Edelman 20 cm					
y-coördinaat		378075								bodemgebruik		grasland					
diepte in cm -mv	textuur	plr	kleur	o/r	M50 (µm)	Ca	Fe	Gw	Horz.	hk	hl	b	aw	vs	bk/p	fos	Bijzonderheden
10	Zs1h2		dbgrgr		105-150				Aap								rec bk
20	Zs1h2		dbgrgr		105-150												
30	Zs1h2		dbgrgr		105-150												
40	Zs1h2		dbgrgr		105-150												
50	Zs1h2		dbgrgr		105-150												
60	Zs1		lorgr		105-150				C								
70	Zs1		lorgr		105-150												
80	Zs1		lorgr		105-150												
90	Zs1		lorgr		105-150												
100	Zs1		lorgr		105-150												
110	Zs1		lorgr		105-150												
120	Zs1		lorgr		105-150												
130	Zs1		lorgr		105-150												
140	Zs1		lorgr		105-150												
150	Zs1		lorgr		105-150												
160	Zs1		lorgr		105-150												
170	Zs1		lorgr		105-150												
180	Zs2		gr		105-150												
190	Zs2		gr		105-150												
200	Zs2		gr		105-150												
Opmerking																	
Aap niet intact, vlekkerig, scherp overgang A/C																	

Opmerking
Aap niet intact, vlekkelig, scherpe overgang A/C

Code	05.342	Gemeente	Somerén	Hofstraat 6	BAAC bv
Locatie	Somerén, Lieropsedijk			7411 PD Deventer	

boorpuntnummer		3		datum			12-7-2005			rapporteur		B. de Groot						
x-coördinaat		176528		hoogte maaiveld (m t.o.v. NAP)			24,12			boorsysteem		Edelman 20 cm						
y-coördinaat		378052								bodembebruik		grasland						
diepte in cm -mv	textuur	plr	kleur	o/r	M50 (µm)	Ca	Fe	Gw	Horz.	hk	hl	b	aw	vs	bk/p	fos	Bijzonderheden	
10	Zs1h2		dbrgr		105-150				Aap									
20	Zs1h2		dbrgr		105-150													
30	Zs1h2		dbrgr		105-150													
40	Zs1h2		dbrgr		105-150													
50	Zs1h2		dbrgr		105-150													
60	Zs1h2		dbrgr		105-150													
70	Ks3		rbr						1C									
80	Ks3		rbr															
90																		
100																		
110																		
120																		
130																		
140																		
150																		
160																		
170																		
180																		
190																		
200																		
Opmerking																		

boorpuntnummer		4		datum			12-7-2005			rapporteur			B. de Groot				
x-coördinaat		176599		hoogte maaiveld (m t.o.v. NAP)			24,45			boorsysteem			Edelman 20 cm				
y-coördinaat		378039								bodembebruik			grasland				
diepte in cm -mv	textuur	plr	kleur	o/r	M50 (µm)	Ca	Fe	Gw	Horz.	hk	hl	b	aw	vs	bk/p	fos	Bijzonderheden
10	Zs1h2		dbgrgr		105-150				Aap								
20	Zs1h2		dbgrgr		105-150												
30	Zs1h2		dbgrgr		105-150												
40	Zs1h2		dbgrgr		105-150												
50	Zs1		lorgr		105-150				C								
60	Zs1		lorgr		105-150												
70	Zs1		lorgr		105-150												
80	Zs1		lorgr		105-150												
90	Zs1		lorgr		105-150												
100	Zs1		lorgr		105-150												
110	Zs1		lorgr		105-150												
120	Zs1		lorgr		105-150												
130	Zs1		lorgr		105-150												
140	Zs1		lorgr		105-150												
150	Zs1		lorgr		105-150												
160	Zs1		lorgr		105-150												
170	Zs1		gr		105-150												
180	Zs1		gr		105-150												
190	Zs1		gr		105-150												
200	Zs1		gr		105-150												
Opmerking																	
scherpe overgang A/C																	

Code	05.342	Gemeente	Someren	Hofstraat 6	BAAC bv
Locatie	Someren, Lieropsedijk			7411 PD Deventer	0570-670055

boorpuntnummer		5		datum		12-7-2005		rapporteur		B. de Groot							
x-coördinaat		176572		hoogte maaiveld (m t.o.v. NAP)		24,4		boorsysteem		Edelman 20 cm							
y-coördinaat		378027						bodemgebruik		grasland							
diepte in cm -mv	textuur	plr	kleur	o/r	M50 (µm)	Ca	Fe	Gw	Horz.	hk	hl	b	aw	vs	bk/p	fos	Bijzonderheden
10	Zs1h2		dbgrgr		105-150				Aap								
20	Zs1h2		dbgrgr		105-150												
30	Zs1h2		dbgrgr		105-150												
40	Zs1h2		dbgrgr		105-150												
50	Zs1h2		dbgrgr		105-150												
60	Zs1h2		dbgrgr		105-150												
70	Zs1		lorgr		105-150				C								
80	Zs1		gr		105-150												
90	Zs1		gr		105-150												
100	Zs1		gr		105-150												
110																	
120																	
130																	
140																	
150																	
160																	
170																	
180																	
190																	
200																	

Opmerking
Aap niet intact, vlekkelig, scherpe grens A/C

boorpuntnummer		6		datum		12-7-2005		rapporteur		B. de Groot							
x-coördinaat		176544		hoogte maaiveld (m t.o.v. NAP)		24,21		boorsysteem		Edelman 20 cm							
y-coördinaat		378015						bodemgebruik		grasland							
diepte in cm -mv	textuur	plr	kleur	o/r	M50 (µm)	Ca	Fe	Gw	Horz.	hk	hl	b	aw	vs	bk/p	fos	Bijzonderheden
10	Zs1h2		dbrgr						Aap								
20	Zs1h2		dbrgr														
30	Zs1h2		dbrgr														
40	Zs1h2		dbrgr														
50	Zs1h2		dbrgr														
60	Zs1h2		dbrgr														
70	Zs1h2		dbrgr														
80	Ks3		rbr						1C								
90	Ks3		rbr														
100	Zs1		gegr		105-150				2C								dekzand
110	Zs1		gegr		105-150												
120	Zs1		gegr		105-150												
130	Zs1		gegr		105-150												
140																	
150																	
160																	
170																	
180																	
190																	
200																	
Opmerking																	
Aap niet intact, klei lijkt ook verdraaid, diepploegen?																	

Bijlage 4
Begrippenlijst

Bijlage 4: Begrippenlijst

Afkortingen

ARCHIS	ARChEologisch Informatie Systeem
BAAC	Bureau voor Bouwhistorie, Archeologie, Architectuur- en Cultuurhistorie
CAA	Centraal Archeologisch Archief
CMA	Centraal Monumentenarchief
IKAW	Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden
IVO	Inventariserend veldonderzoek
KNA	Kwaliteitsnorm Nederlands Archeologie
NAP	Normaal Amsterdams Peil
NEN	Nederlandse Norm 5104: classificatie van onverharde grondmonsters
PvE	Programma van Eisen
ROB	Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek
-mv	beneden maaiveld

Verklarende woordenlijst

¹⁴C-datering:	(ook wel C14- of C14-datering) bepaling van gehalte aan radio-actieve koolstof ¹⁴ C van organisch materiaal (hout, houtskool, veen, schelpen e.d.) waaruit de ¹⁴ C-ouderdom kan worden afgeleid. Deze ouderdom wordt opgegeven in jaren vóór 1950 na Chr. (jaren BP) met daaraan toegevoegd de aan de meting verbonden mogelijke afwijking (standaarddeviatie).
A-horizont	donkergekleurde uitspoelingshorizont waarin humus door bodemdieren, planten, schimmels en bacteriën is omgezet en gemengd met de eventuele minerale delen
A/C profiel	Bodemprofiel waarin een humusrijke A-horizont direct gelegen is op het ongeroerde moedermateriaal (C-horizont).
Afzetting	Neerslag of bezinking van materiaal.
Antropogeen	Ten gevolge van menselijk handelen (door mensen gemaakt/veroorzaakt).
Archeologie	Wetenschap die zich ten doel stelt om door middel van studie van de materiële nalatenschap inzicht te verwerven in alle facetten van menselijke samenlevingen in het verleden.
Archeologisch monument	Aard, omvang en kwaliteit van deze vindplaatsen rechtvaardigen blijvend behoud uit wetenschappelijke en/of cultuurhistorische overwegingen. Al naar gelang de betekenis die aan deze aspecten wordt toegekend, verdienen deze vindplaatsen te worden geplaatst op het beschermings-programma van Rijk, provincie of gemeente. Uit dien hoofde dient daarom te worden gestreefd naar een ongestoord behoud van de daarin aanwezige archeologische sporen. Werkzaamheden gericht op het behoud zijn uiteraard toegestaan.
B-horizont	Een minerale (soms moerige) horizont in een bodem, waarin een of meer van de volgende kenmerken voorkomen: - Inspoeling van kleimineralen, aluminium, ijzer of humus uit hoger liggende horizonten, al dan niet in combinatie - (bijna) volledige homogenisatie met bovendien zodanige veranderingen dat: - o Nieuwvorming van kleimineralen is opgetreden en/of - o Aluminium en ijzer(hydro)oxiden zijn vrijgekomen, of - o Een blokkige of prismatische structuur is ontstaan.
Booronderzoek	karteringsmethode bij veldinventarisatie, gebaseerd op het verrichten van grondboringen, waarbij vooral gelet wordt op het voorkomen van archeologische indicaties zoals aardewerkfragmenten, houtskool en fosfaatconcentraties
BP	Before Present, gebruikt voor ouderdomsbepalingen op grond van het meten van de hoeveelheid radio-actieve koolstof in organisch materiaal (de C14- of ¹⁴ C-methode) worden gewoonlijk opgegeven in jaren voor heden (=1950); jaarringen-onderzoek heeft vastgesteld dat deze dateringen af kunnen wijken van de werkelijke ouderdom.
C-horizont	Weinig (C1) of niet (C2) door bodemprocessen veranderd sediment of eventueel verweerd vast gesteente volgend op vast gesteente. Om te worden

Dekzand	geclassificeerd als C-horizont dient het om soortgelijk materiaal te gaan als hetgeen waarin de A- en B-horizonten zijn ontwikkeld
Droog dal	goed gesorteerd afgerond fijn zand, met een mediane korrelgrootte van 150-210 µm, behorende tot de Formatie van Boxtel (De Mulder <i>et al.</i> , 2003). Dit zand werd in het Weichselein afgezet in de vorm van langgerekte of paraboolvormige ruggen (Berendsen, 2000).
Drumlin	Dit soort dalen is vermoedelijk ontstaan in het Laat-Pleniglaciaal of Late Dryas-stadiaal (12.000-10.000 jaar BP). De ondergrond was tijdens deze periode permanent bevroren (permafrost). Het smeltwater dat tijdens het warmere zomerseizoen vrijkwam, kon hierdoor niet in de ondergrond wegzakken en werd oppervlakkig afgevoerd. Op de flanken ontstonden diverse dalen via welke dit water werd afgevoerd.
Erosie	Glaciale erosievorm. Langgerekte ovale heuvel, die met hun lengte-as geïoriënteerd liggen in de bewegingsrichting van het landijs. Ze bestaan uit morene-afzettingen of glaciofluviale afzettingen.
Formatie	Verzamelaan voor processen die het aardoppervlak aantasten en los materiaal afvoeren. Dit vindt voornamelijk plaats door wind, ijs en stromend water
Grondmorene	een sedimentpakket dat qua herkomst en lithologische samenstelling een eenheid vormt.
Holoceen	slecht gesorteerd materiaal, afgezet door landijs. Het heeft een zeer variabele lithologie, variërend van leem tot grof zand met grind en stenen en is ondoorlatend.
Horizont	jongste geologisch tijdvak (vanaf de laatste IJstijd: ca. 8800 jaar v. Chr. tot heden)
Inventariserend Veldonderzoek	een qua kleur, textuur en wordingsgeschiedenis homogene bodemlaag met karakteristieke eigenschappen
Keileem	het verwerven van (extra) informatie over bekende of verwacht archeologische waarden binnen een onderzoeksgebied, als aanvulling op en toetsing van de archeologische verwachting, gebaseerd op het bureauonderzoek middels waarnemingen in het veld
Nederzetting (-sterrein)	zeer slecht gesorteerd lemig zand en leem. Verspreid komen in de keileem stenen en grind voor. Deze afzettingen behoren tot de Formatie van Drenthe en zijn afgezet gedurende de voorlaatste ijstijd (Saalien, 200.000 – 130.000 jaar geleden), toen het gebied bedekt was met landijs.
Permafrost	Woonplaats; de aard en samenstelling van het in het veld aangetroffen sporen en materiaal wordt geïnterpreteerd als resten van bewoning in het verleden.
Pleistocene	Versijnsel waarbij de bodem permanent bevroren is.
Proefsleuvenonderzoek	geologisch tijdperk dat ca. 2,3 miljoen jaar geleden begon. Gedurende deze periode waren er sterke klimaatswisselingen van gematigd warm tot zeer koud. Na de laatste IJstijd begint het Holoceen (ca. 8800 v. Chr.)
Prospectie	opgraving van beperkte omvang op één of meerdere locaties binnen een vindplaats dan wel in de vorm van één of meerdere sleuven om nadere gegevens te verzamelen over aard, omvang, diepteligging, e.d. van grondsporen waarbij de grondsporen zo veel mogelijk intact worden gelaten.
Sediment	Proefonderzoek kan noodzakelijk zijn in het kader van een inventariserend veldonderzoek, maar dient met name ter voorbereiding van de opgraving systematische opsporing van archeologische waarden door middel van non-destructieve methoden en technieken
Stratigrafie	Afzetting gevormd door het bijeenbrengen van losse gesteentefragmentjes (zoals zand of klei) en eventueel delen van organismen.
Verwachtingskaart	opeenvolging van lagen in de ondergrond (niet alleen in de bodem)
Vindplaats	Kaart waarop gebieden staan aangegeven met een zekere archeologische verwachting; deze verwachting is gebaseerd op een wetenschappelijk model (gebaseerd op kennis over lokatiekeuze, fysische geografie, statistische relaties, etc.).

Bijlage 5

Overzichtstabel archeologische en geologische perioden

Bijlage 5: Overzicht geologische en archeologische tijdvakken

Ouderdom in jaren	Chronostratigrafie					MIS	Lithostratigrafie			
	Holoceen					1	Formaties: Naaldwijk (marien), Nieuwkoop (veen), Echteld (fluviaal)			
11.755	Laat	Laat	Weichselien (ijstijd)	Laat-Weichselien (Laat-Glaciaal)	Late Dryas (koud)	2	Formatie van Kreftenheye	Formatie van Boxtel	Formatie van Beegden	
12.745					Allerød (warm)					
13.675					Vroege Dryas (koud)					
14.025					Bølling (warm)					
15.700					Laat-Pleniglaciaal					
29.000			Midden-Weichselien (Pleniglaciaal)	Midden-Pleniglaciaal	3	Formatie van Kreftenheye				Formatie van Boxtel
50.000				Vroeg-Pleniglaciaal	4					
75.000				Vroeg-Weichselien (Vroeg-Glaciaal)	5a					
			5b							
			5c							
	5d									
115.000	Eemien (warme periode)		5e	Formatie van Kreftenheye	Eem Formatie					
130.000	Saalien (ijstijd)		6		Formatie van Drente					
370.000	Midden	Midden	Holsteinien (warme periode)		Formatie van Urk		Formatie van Peelo			
410.000			Elsterien (ijstijd)							
475.000			Cromerien (warme periode)			Formatie van Sterksel				
850.000	Vroeg	Vroeg	Pre-Cromerien							
2.600.000										

Cal. jaren v/n Chr.	¹⁴ C jaren	Chronostratigrafie		Pollen zones	Vegetatie	Archeologische perioden
1950	0	Laat	Subatlanticum koeler vochtiger	Vb2	Loofbos eik en hazelaar overheersen haagbeuk veel cultuurplanten rogge, boekweit, korenbloem	Nieuwe tijd
-1500				Vb1		Middeleeuwen
-450				Va		Romeinse tijd
0		Midden	Subborea koeler droger	IVb	Loofbos eik en hazelaar overheersen beuk > 1% invloed landbouw (granen)	IJzertijd
-12				IVa		Bronstijd
-800	815					
-2000		Vroeg	Atlanticum warm vochtig	III	Loofbos eik, els en hazelaar overheersen in zuiden speelt linde een grote rol	Neolithicum
-3755	2850					
-4900	5000					
-5300		Vroeg	Borea warmer	II	den overheerst hazelaar, eik, iep, linde, es	Mesolithicum
-7020	8000			I		
-8240	9000					
-8800		Laat-Pleistoceen	Preborea warmer		eerst berk en later den overheersend	
-11.755	10.150					
-12.745	10.800					
-13.675	11.800	Weichselien (ijstijd)	Late Dryas	LW III	parklandschap	Laat-Paleolithicum
-14.025	12.000			LW II		
-15.700	13.000			LW I		
-35.000		Midden-Pleistoceen	Midden-Weichselien (Pleniglaciaal)		perioden met een poolwoestijn en perioden met een toendra	Midden-Paleolithicum
-75.000						
-115.000						
-130.000		Midden-Pleistoceen	Vroeg-Weichselien (Vroeg-Glaciaal)		perioden met bos en perioden met een subarctisch open landschap	Midden-Paleolithicum
		Midden-Pleistoceen	Eemien (warme periode)		loofbos	Midden-Paleolithicum
-300.000		Midden-Pleistoceen	Saalien (ijstijd)			Vroeg-Paleolithicum

Chronostratigrafie voor Noordwest-Europa volgens Zagwijn (1974), Vandenberghe (1985) en De Mulder *et al.* (2003). Lithostratigrafie volgens De Mulder *et al.* (2003). Mariene isotoop stadium (MIS) volgens Bassinot *et al.* (1994). Atmosferische data volgens Stuiver *et al.* (1998). Zuurstofisotoop calibratie (OxCal) versie 3.9 Bronk Ramsey (2003), toegepast op het Laat-Weichselien en het Holoceen. Archeologische periode-indeling en ouderdom volgens de Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek (ROB). Vegetatie bewerkt volgens Berendsen (2000). Pollenzones volgens P. Vos & P. Kiden (2005).